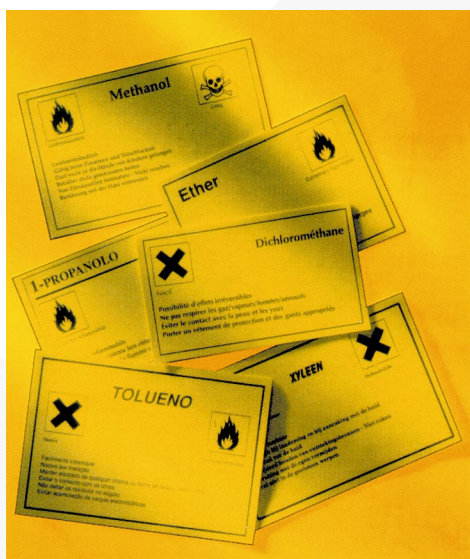

Informavimas apie pavojingas medžiagas

Danijos darbo aplinkos tarnybos kortelės, Danija

Ižanga

Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra leidžia seriją informacinių biuletenių, kuriuose pateikiama su darbuotojų sauga ir sveikata susijusi informacija apie pavojingas medžiagas. Leidiniai skirti 2003 m. Europos saugos ir sveikatos darbe savaitei. Efektyvus informavimas apie darbo vietose esančias rizikas darbuotojų sveikatai ir šių rizikų valdymą yra bendras darbdavių, darbuotojų ir jų atstovų uždavinys. Šiame informaciniame biuletenyje aptariami pagrindiniai klausimai, svarbūs siekiant sėkmingo bendradarbiavimo.

Teisės aktai

ES teisės aktai, reguliuojantys cheminių medžiagų klasifikavimą ir žymėjimą⁽¹⁾ nustato cheminių medžiagų gamintojų prievolės. Juose nurodyta, kokia svarbi informacija⁽²⁾ standartiniu būdu turi būti pateikiama vartotojui saugos etiketėse, pavojingumo simboliuose ir saugos duomenų lapuose.

Direktyva, susijusi su chemiais veiksniais⁽³⁾, numato, kad darbdaviai turi gauti papildomą informaciją, reikalingą rizikos vertinimui iš tiekėjų arba kitų esamų šaltinių. Darbdaviai taip pat turi užtikrinti, kad darbuotojai ir/arba jų atstovai būtų informuoti ir apmokyti apie:

- Naudojamų cheminių medžiagų kenksmingas savybes,
- Keliamos rizikos sveikatai, dirbant su tokiomis medžiagomis lygi, rūšį, trukmę ir aplinkybes,
- Tinkamas priemonės, naudojamas siekiant apsaugoti pačiam ir apsaugoti kitus darbuotojus darbo vietose,
- Jau taikytų rizikos valdymo procedūrų arba rizikos valdymo procedūrų, kurios bus taikomos ateityje, poveikį,
- Atitinkamas kenksmingų cheminių medžiagų profesines ribines vertes darbo aplinkos ore arba biologines ribines vertes,
- Kur galima, būtų susipažinę su visų jau atliktų sveikatos priežiūros ir poveikio vertinimų išvadomis.

Be to, darbdaviai taip pat turi užtikrinti, kad darbuotojai būtų informuoti apie įvykusius aplinkybių pasikeitimus.

Darbdaviai turi registruoti darbuotojus, kurių sveikatai riziką gali kelti kancerogenai ir mutagenai⁽⁴⁾ arba kai kurie biologiniai veiksniai⁽⁵⁾ bei kaupti informaciją apie keliamą riziką ir darbuotojų sveikatos priežiūrą. Darbuotojai turi turėti teisę susipažinti su savo asmeniniais duomenimis.

Šias teisės aktų nuostatas reikia perkelti į nacionalinę teisę. Valstybės narėms suteikiama teisė įtraukti papildomas arba griežtesnes nuostatas dėl darbuotojų apsaugos, kadangi atitinkamoje direktyvoje pateikiami minimalūs reikalavimai.

Būsimoji ES cheminių medžiagų registravimo, vertinimo ir autorizavimo sistema REACH siekia didinti atitinkamos informacijos apie cheminių medžiagų savybes, jų keliamą riziką aplinkai bei žmogaus sveikatai, tikslinę paskirtį ir rizikos mažinimo priemones prieinamumą.

Todėl pirmiausiai rekomenduojama išsiaiškinti, kokie yra taikomi konkretūs nacionalinės teisės aktų reikalavimai dėl pavojingų medžiagų naudojimo darbo vietose.

Cheminių medžiagų žymėjimas

Jeigu cheminė medžiaga ar produktas priskiriami prie pavojingų, gamintojas arba importuotojas turi paženklinti šią medžiagą ar produktą pavojingumą žyminčia etikete, kurioje pateikiama mažiausiai tokia informacija:

- Medžiagos arba produkto pavadinimas arba prekinis ženklas bei asmens, atsakingo už šios medžiagos ar produkto pateikimą į rinką, pavardė ir adresas;
- Pavojingų sudedamųjų dalių/turinio pavadinimai, dėl kurių medžiaga ar produktas klasifikuojami kaip pavojingi;
- ES medžiagų registro numeris, pavyzdžiui, EINECS⁽⁶⁾ arba ELINCS⁽⁷⁾ numeris;
- Standartinės pavojingumo nuorodos, pavojaus simboliai⁽⁸⁾, rizikos nuorodos (R-frazės⁽⁹⁾) ir saugos nuorodos (S-frazės⁽¹⁰⁾).

Pavojingumo, rizikos (R) frazės ir saugos (S) frazės nurodo medžiagos pavojingumą ir reikiamas saugos priemones. R ir S frazės yra numatytos Europos Bendrijų direktyvoje⁽¹¹⁾. Jos naudojamos pavojingų medžiagų žymėjimui ir saugos duomenų lapuose, siekiant perspėti ir pateikti rekomendacijas dėl pavojingų medžiagų bei preparatų naudojimo. Rizikos frazės yra standartizuotas perspėjimas apie potencialų produkto kenksmingumą sveikatai ir saugai, jį įprastai naudojant ar su juo dirbant, pvz., R21 "Kenksminga susilietus su oda". Saugos frazės ir jų deriniai nusako prevencines priemones, kurių reikia imtis, pvz., S15 "Laikyti atokiau nuo šilumos šaltinių".

Naudojimui darbo vietose saugos duomenų lapuose reikia pateikti išsamią ir standartizuotą papildomą informaciją apie keliamą riziką sveikatai, produkto sudėtį, tinkamas apsaugos priemones bei asmenines apsaugines priemones.

⁽¹⁾ Pz., 1967 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 67/548/EEC su vėlesniais pataisymais, kurioje išdėstyti reikalavimai dėl pavojingų medžiagų testavimo, klasifikavimo, pakavimo ir žymėjimo; Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/45/EC dėl pavojingų preparatų klasifikavimo, pakavimo ir žymėjimo bei adaptavimo pagal techninę pažangą.

⁽²⁾ 1991 m. gegužės 5 d. Komisijos direktyva 91/155/EEC su vėlesniais pataisymais, apibrėžianti ir nustatanti detalius reikalavimus specifinės informacijos, susijusios su pavojingais preparatais, sistemai (saugos duomenų lapai).

⁽³⁾ 1998 m. balandžio 7 d. Tarybos direktyva 98/24/EC dėl darbuotojų sveikatos ir saugos apsaugos nuo rizikos, susijusios su cheminėmis medžiagomis darbe.

⁽⁴⁾ 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 90/394/EEC dėl darbuotojų apsaugos rizikos, susijusios su kancerogenų poveikiu darbe ir jos pataisymais.

⁽⁵⁾ 2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/54/EC dėl darbuotojų apsaugos nuo biologinių veiksnių poveikio darbe.

⁽⁶⁾ Europos esamų komercinių cheminių medžiagų sąrašas (EINECS); inventorių, kuriame yra 100 195 medžiagos, žr. <http://ecb.jrc.it/new-chemicals/>

⁽⁷⁾ Europos naujų cheminių medžiagų sąrašas, žr. <http://ecb.jrc.it/new-chemicals/>

⁽⁸⁾ <http://ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/dtasht/symbols/index.htm>

⁽⁹⁾ <http://ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/dtasht/riskphrs/index.htm>

⁽¹⁰⁾ <http://ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/dtasht/sftyphrs/index.htm>

⁽¹¹⁾ 2001 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos direktyva 2001/59/EC, 28-ąjį kartą derinama pagal techninę pažangą; Tarybos direktyva 67/548/EEC.

Saugos duomenų lapai (SDL)

Cheminių medžiagų gamintojai ir tiekėjai turi pateikti profesionaliems vartotojams saugos duomenų lapus⁽¹²⁾, kuriuose yra informacija apie medžiagos savybes, kenksmingumą sveikatai ir aplinkai, remiantis fizikinėmis bei cheminėmis savybėmis, saugojimą, naudojimą, transportavimą ir perdirbimą, rekomendacijas dėl darbuotojų apsaugos, priešgaisrinės saugos priemonės bei priemonės, kurių reikia imtis įvykus nelaimingam atsitikimui, ir jei reikia, pirmąją medicininę pagalbą. Pagrindinis saugos duomenų lapų tikslas yra įgalinti darbdavius nustatyti, ar jų darbo vietose yra pavojingų cheminių medžiagų bei įvertinti, ar naudojant šias chemines medžiagas darbuotojų sveikatai ir saugai bei aplinkai kyla kokia nors rizika. Darbuotojai arba jų atstovai turi turėti teisę susipažinti su saugos duomenų lapais.

Saugos duomenų lapuose esanti informacija gali būti naudojama kaip pradinė informacija, nustatant pavojingų veiksmų keliamą riziką darbuotojų sveikatai bei reikiamas kontrolės priemones. Tačiau gamintojas gali numatyti ne visas potencialias medžiagos ar produkto naudojimo sąlygas. Todėl saugos duomenų lapuose rekomenduojamas saugos priemonės reikia pritaikyti prie konkrečių sąlygų darbo vietose.

Kiti informacijos šaltiniai

Kai kuriems produktams, pvz., medikamentams (pvz., citostatiniams vaistams) arba kosmetikos produktams (pvz., kirpyklos skirti produktai) tiekėjai neturi pateikti saugos duomenų lapų.

Kai kuriais atvejais vien tik saugos duomenų lapų nepakanka, tuomet reikia papildomos informacijos. Siekiant surinkti informaciją, reikalingą rizikos vertinimui ir prevencinių veiksmų vykdymui, reikia:

- Pasinaudoti kitais šaltiniais (techniniais dokumentais, naudojimo instrukcijomis, techniniais ir moksliniais informaciniais dokumentais bei žurnalais);
- Prašyti informacijos iš gamintojų ir tiekėjų;
- Pasitarti su prevencinėmis tarnybomis;
- Kreiptis patarimo į profesines organizacijas (šakines organizacijas, pramonės rūmus, profesines sąjungas, socialinės apsaugos ir kitas tarnybas);
- Susisiekti su valdžios institucijomis.

Biologiniai veiksniai klasifikuojami pagal jų pavojingumą sveikatai. Patarina pasidomėti, kokie yra nacionaliniai teisės aktai, reguliuojantys biologinių veiksmų keliamą riziką darbo vietose, kuriuose turi būti pavojingų biologinių veiksmų (mikroorganizmų ir parazitų) klasifikavimo lentelės, susijusios su rizikos lygmeniu, t.y. rizikos vertinimo ir naudotųjų prevencinių priemonių, dirbant su šiomis medžiagomis, pagrindas.

Naudingų informavimo sistemų pavyzdžiai

Interaktyvi interneto svetainė „COSH Essentials“⁽¹³⁾, kurią parengė Jungtinės Karalystės sveikatos ir saugos valdyba, skirta teikti nesudėtingas rekomendacijas smulkios įmonės, kuriomis jos gali pasinaudoti, įvertindamos ir kontroliuodamos pavojingas medžiagas darbo vietose.

Gestis-medžiagų duomenų bazėje⁽¹⁴⁾, skirtoje Vokietijos draudimo nuo nelaimingų atsitikimų ir prevencijos institucijoms, pateikiama informacija maždaug apie 7 000 medžiagų. Ši sistema yra susieta su keliamos rizikos duomenų baze (DOK-MEGA)⁽¹⁵⁾ ir saugos duomenų lapų duomenų baze (ISI)⁽¹⁶⁾ bei turi nuorodas į 200 gamintojų parengtus daugiau nei 410 000 saugos duomenų lapų. Ją taip pat papildė daugiau nei 4 000 dulkių, pasitaikančių daugelyje pramonės sektorių, degimo ir sprogdimo savybių duomenų bazė (Gestis-Dusts-Ex)⁽¹⁷⁾.

Tarptautinėse cheminės saugos kortelėse (ICSC)⁽¹⁸⁾, kurias kartu parengė trys tarptautinės organizacijos – Jungtinių tautų aplinkosaugos programa (JTAP), Tarptautinė darbo organizacija (TDO) ir Pasaulinė sveikatos organizacija (PSO), bendradarbiaujant su Europos Bendrijų Komisija, pateikiama informacija apie daugiau nei 1 200 medžiagų. ICSC kortelėse apibendrinta esminė sveikatos ir saugos informacija apie chemines medžiagas darbuotojams ir darbdaviams, jas naudojant darbo vietas lygmenyje. Kortelės rengiamos keletu kalbų.

⁽¹²⁾ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/chemicals/sds/sdsdir.htm>

⁽¹³⁾ www.cosh-essentials.org.uk

⁽¹⁴⁾ <http://hvb.de/bia/gestis-database>

⁽¹⁵⁾ <http://www.hvb.de/d/bia/fac/mega/mega.htm>

⁽¹⁶⁾ <http://www.hvb.de/d/bia/fac/isi/isi.htm>

⁽¹⁷⁾ <http://www.hvb.de/d/bia/fac/exp/leple.htm>

⁽¹⁸⁾ <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/>

Tolimesnė informacija

Daugiau sėkmingo informavimo pavyzdžių ir kitus šios serijos informacinius lapelius apie pavojingas medžiagas galite rasti adresu <http://osha.eu.int/ew2003/>. Puslapio informacija nuolat atnaujinama.

Tarptautinė darbo organizacija (TDO) parengė sveikatos ir saugos komitetų instruktavimo modulį keitimosi informacija tarp darbuotojų ir darbdavių sveikatos ir saugos darbo vietose temomis, įskaitant cheminius pavojus darbo vietose. Šį modulį nemokamai galite rasti adresu: <http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/osh/com/comain.html>.

Klausimų sąrašas darbuotojams

Ar žinote:

- ✓ Kokie yra jūsų darbdavio atlikto rizikos vertinimo rezultatai?
- ✓ Kokių kenksmingų veiksmų esate veikiami?
- ✓ Kaip galite būti paveikti?
- ✓ Ką turite daryti dėl savo pačių ir kitų darbuotojų saugumo (pvz., kaip reikėtų kontroliuoti riziką)?
- ✓ Kaip patikrinti ir nustatyti, kad atsirado problemų ir kam apie tai pranešti?
- ✓ Kokie yra rizikos monitoringo arba sveikatos priežiūros rezultatai?
- ✓ Kokių prevencijos priemonių reikia imtis, atliekant priežiūros darbus?
- ✓ Kokios yra pirmosios medicininės pagalbos priemonės ir kaip elgtis, įvykus avarijai?

Klausimų sąrašas apie gerą darbdavio ir darbuotojų bendradarbiavimą

- ✓ Ar parengtas kiekvienoje darbo vietoje naudojamų pavojingų medžiagų sąrašas?
- ✓ Ar kiekvienai naudojamai pavojingai medžiagai yra parengtas saugos duomenų lapas?
- ✓ Ar informacija iš saugos duomenų lapų panaudota darbo instrukcijose, kuriose pateikiama praktinė informacija kaip elgtis su cheminėmis medžiagomis kasdieniame darbe?
- ✓ Ar kiekviena talpa, kurioje laikoma pavojinga medžiaga (pvz., cisternos, buteliai, saugojimo talpyklos) tinkamai pažymėtos etiketėmis, kuriose nurodyta laikoma medžiaga ir tinkami perspėjimai dėl jos fizinių pavojų (pvz., sprogdimo pavojus) ir kenksmingumas sveikatai?
- ✓ Ar atliktas rizikos vertinimas ir pateikta informacija apie jo rezultatus?
- ✓ Ar nuolat teiraujamasi darbuotojų apie potencialias sveikatos ir saugos problemas?
- ✓ Ar darbuotojams suteikiama visa reikiama informacija, mokymas ir instruktavimas apie jų darbo vietose esančias pavojingas medžiagas, įskaitant atsargumo priemones, kurių jie turėtų laikytis, siekdami apsaugoti savo pačių ir kitų darbuotojų sveikatą?
- ✓ Ar visi darbuotojai žino:
 - ✓ Kaip pilnai ir tinkamai naudotis visomis suteikiamomis kontrolės priemonėmis?
 - ✓ Ką informuoti apie problemas ir defektus, susijusius su kontrolės priemonėmis?
 - ✓ Ką jiems daryti, įvykus nelaimingam atsitikimui, incidentui arba avarijai, susijusiai su pavojingomis medžiagomis?